

pendet. Nunc autem supponimus sermonem esse de inaequalitate in augmentatione intensivo habitus gratiae. Et sic ad rationem reddendam supponendum est, gratiam habitualem esse capacem augmenti et intensionis, quod secundum principia fidei probamus ab effectu, quia de facto augetur. Secundum principia vero philosophiae probatur, quia haec gratia est qualitas quedam, ut supra probatum est; ergo ex suo communi genere non repugnat illi hoc augmentationem, quia haec est proprietas qualitatis; nec etiam ex differentia ejus vel subalterna, scilicet, quod sit qualitas supernaturalis, vel specifica, scilicet, quod sit gratia, illi repugnat, tum quia nulla ratio talis repugnandi assignari potest; tum etiam quia in actibus gratiae, etiam in dilectione Dei, potest esse haec varietas, nam unus intensius diligit Deum quam alius, ut per se notum est, quia liberum est homini magis vel minus ad hos actus conari; quando autem potentia magis conatur, actus fit intensior, cum divinum auxilium non desit; etiam in habitibus charitatis potest idem inveniri; ergo etiam in gratia habituali; tum denique quia gratia est participatio divinae naturae inadæquata et imperfetta; ergo eo ipso potest esse multiplex, et magis ac minus perfecta; et non in essentia, ut supra libro sexto visum est; ergo in intensione. Supposita autem possibilitate rei seu capacitate ex parte gratiae, de facto reddenda est ratio, primo quidem ac præcipue ex voluntate Dei, ut Paulus docuit, qui hoc ita decrevit ad ostensionem gratiae suæ, ut latius in materia de Prædestinatione traditur. Secundo vero ex causis talis gratiae quæ interdum efficaciores applicantur, ut in Sacramentis patet, interdum vero quia proxima causa libera est, et ex illius libero usu differentia oritur, quia magis vel minus conatur, ut Concilium Tridentinum dixit, vel quia magis aut minus operatur, ut mox declarabimus.

9. *Assertio secunda.* — *Gratia et justitia in uno et eodem augeri potest, probaturque auctoritate.* — Secunda assertio catholica est, in uno et eodem posse gratiam et justitiam augeri. Ita definitur in Tridentino, sessione 6, cap. 10, et can. 24 et 32, et sequitur aperte ex præcedenti, ut in principio capituli dixi, quia eadem est ratio de eadera persona pro diversis temporibus, quæ de diversis personis pro codem. Et satis expresse habetur in Scripturis, quia sicut in eis dicitur unus homo justior alio, ita dicitur idem homo justior fieri temporis decursu. Ideo enim monet Sapiens,

Ecclesiastic. 18: *Ne rerearis usque ad mortem justificari*, id est justior fieri; haec est enim propria illius verbi significatio in locis similibus, ut in principio libr. 7 ostendi, et patet ex simili loco Apocalyps. ultim.: *Qui justus est justificetur adhuc, et sanctus sanctificetur adhuc*. Non potest enim sanctus sanctificari nisi per augmentum sanctitatis, nec verbum *sanc*tificetur** aliquam fugam per alterius significationis fictionem admittit. Et clarissime Prov. 4: *Justorum semita quasi lux splendens procedit et crescit usque ad perfectum diem*. Unde in Psalm. 83: *Beatus*, dicitur, *tir cuius est auxilium abs te, ascensiones in corde suo dispositus, in valle lacrymarum, in loco quem posuit*. *Etenim benedictionem dabit legislator, ibunt de virtute in virtutem*, etc., ubi Basilius: *Virtutem enim augent quotidie qui ritam pietatis exercitio deditam amplexi sunt*; et infra: *A virtute ad virtutem transeuntes singulis diebus diritis suas auctiones reddunt*. Et Augustinus de ascensionibus sic scribit: *Facit illi gradus, quibus ascendat* (utique gratia justo); *ubi illi facit gradus? in corde*. *Quanto ergo plus ameris, tanto plus ascendes*. Et Gregorius, homil. 45 in Ezechiel., illud, *de virtute in virtutem*, exponit de gradibus augmenti: *Quando (inquit) unaquæque virtus quasi quibusdam gradibus augetur, et sic per incrementa meritorum ad summa perducitur*. Et homil. 49 de Ascensi, ait: *Peccator quisquam dum se in lacrymis humiliiter affligit in corde, per ascensum virtutum proficit*. Hinc etiam Paulus orabat: *Ut charitas vestra magis ac magis abundet*; et ad Ephes. 4 monet: *Veritatem facientes in charitate crescamus*, quem Augustinus, libro 21 de Civitat., cap. 15, imitatur, dicens: *Hic pignore accepto (utique gratiae), illud cuius est hoc pignus suo tempore consequemur*. *Nunc autem ambulemus in spe, et proficientes de die in diem, spiritu facta carnis mortificemus*. Dum autem proficiimus jam justificati, ipsa justitia in nobis crescit, ut ait Augustinus, serm. 46 de Verb. Apost. Denique ratio hujus assertionis eadem est quæ præcedentis, et in sequentibus amplius explicabitur.

10. *Assertio tertia.* — *Augmentum gratie et justitiae fit tum per bona opera, tum per sacramenta; de fide est utraque pars assertio-*
nis. — *Secunda pars expenditur prius.* — Dico tertio: hoc gratiae et justitiae augmentum in justis per bona opera ipsorum, vel per signa aliqua ad hunc effectum a Deo instituta, regulariter fit. Haec assertio quoad ultramque partem est de fide; duobus enim

modis, ut distinguunt Theologi, potest fieri augmentationem, scilicet, ex opere operantis et ex opere operato; prior attingitur in prima parte assertionis, posterior in secunda. Pertinet autem hic posterior ad effectus sacramentorum novæ legis, et ideo de illa parte nihil amplius est in praesenti dicendum, sed catholica veritas supponenda est, quæ docet, sacramenta a Christo instituta, quando ab homine jam justificato recipiuntur, illius gratiam augere, quia semper et omnibus non ponentibus obicem gratiam conferunt, ut definit Concilium Tridentinum, sess. 7, canon. 6, 7 et 8; sed justus illa recipit sine obice; ergo gratiam illi conferunt; et non primam, quia jam illam habet; ergo augmentationem ejus. Et quamvis hoc augmentationem non fiat sine aliqua hominis cooperatione, tum quia ipsa voluntaria receptio sacramenti est opus hominis, tum etiam quia dispositio aliqua ex parte ejus debet præcedere, et hac ratione posset hoc genus augmenti ad primam conclusionis partem reduci, nihilominus tamen, quia ibi datur speciale augmentationem ultra totum meritum hominis, ex vi solius divinae institutionis, ideo non potest proprie dici fieri per bona opera hominis; unde tale augmentationem etiam in parvulo nihil operante inveniri potest, ut in parvulo baptizato, cum confirmatur, vel si Eucharistia illi detur. Et ideo recte dicitur hoc augmentationem per signa a Deo instituta conferri. Unde etiam constat esse proprium præsentis temporis novæ legis, et non esse ex intrinseca natura et causalitate gratiae, sed ex positiva Dei ordinatione, ut in propria materia de Sacramentis tractatum est, et ideo de hoc genere augmenti gratiae nihil fere amplius in hac materia dicemus, sed solum de primo, qui est ab intrinseco, et quasi per virtutem vitalem ipsius gratie perficitur.

11. *Prima pars jam probatur.* — *Primo.* — Prior igitur pars etiam est definita ab eodem Concilio Tridentino, sess. 6, cap. 10, can. 24 et 32, et colligitur evidenter ex locis citatis pro præcedenti assertione. Nam ideo postulatur ab homine hoc augmentationem, et ut magis ac magis se justificet, et ut in charitate crescat, et ascensiones in corde suo disponat, quia hoc per opera ejus libera fieri debet, ut etiam sancti allegati exposuerunt. Et in hunc modum idem convincitur ex illo ad Roman. 6, ubi Paulus hominibus etiam jam justificatis dicit: *Sicut exhibuisti membra vestra servire iniquitatem et iniuriam ad iniuriam, ita nunc exhibete membra vestra servire justitiae in sanctificationem*. Non quidem in primam, quia illam supponit; ergo in secundam, id est, in sanctificationis augmentationem; unde subdit: *Liberati a peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem*. De quo fructu ait ad Coloss. 1: *Ut ambuletis digne Deo, in omni opere bono fructificantes et crescentes*, etc.; ut enim dixit Augustinus, lib. 2 de Peccator. merit., cap. 43: *Ambulatio ista non corporis pedibus, sed mentis affectibus et vitae moribus geritur, ut possint esse perfecti justitiae possessores, qui recto itinere fidei de die in diem sua renovatione proficientes, jam perfecti facti sunt ejusdem justitiae viatores*. Et infra explicando hoc augmentationem, et tractando de merito, plura in hujus veritatis confirmationem affremus.

12. *Theologica congruentia.* — *Item ratio Theologica.* — Ratio philosophica conclusionis ea tantum esse posset, quod justitia in habitibus inhaerentibus nobis consistit; habitus autem per actus augeri solent. Sed hic potest inveniri haec ratio minus efficax, quia habitus infusi non possunt effective augeri a suis actibus, sicut augentur habitus acquisiti. Et ideo addenda est congruentia Theologica, quod ubi causa secunda sufficierer disponit materiam, et non potest inducere formam, ad Deum spectat supplere causæ secundæ defecatum, ut in animæ rationalis creatione cernitur. Et ex propriis possumus sumere argumentum, quia in prima sanctificatione, si homo se sufficierer disponat cum Dei auxilio, quia per suum actum non potest homo inducere habitum, Deus illum infundit; ergo simil modo, vel a fortiori, si homo, jam justificatus, per opera ipsius justitiae recte se gerat et disponat, Deus augmentationem habituum conferat. Et confirmatur primo, quia in ipsa prima justificatione Deus confert majorem gratiam homini melius se disponenti, ut supra visum est; ergo etiam auget gratiam ejus qui per gratiam melius operatur. Denique ratio moralis divinae providentiae hoc postulat, ut justi ad bene operandum animentur, et excitentur spe fructus et majoris sanctificationis. Ratio etiam amicitiae postulat ut affectibus et assiduis obsequiis crescat.

13. *Ab eventu probatur.* — Atque haec quidem rationes ostendunt utilitatem bonorum operum ad hoc augmentationem; necessitatem autem ostendit ipsem et rerum eventus divinae providentiae consentaneus. Scimus enim Deum paratum esse ad sanctificandos et perficiendos homines; ostendimus autem, imo

experimur non omnes aequaliter sanctificare, neque omnium gratiam augere; ergo tota ratio hujus est, quia in hoc negotio cooperacionem liberam hominis intervenire voluit, et ideo lex lata est *ut factores legis justificantur*, Roman. 2, ut exponit Augustinus, de Spirit. et litter., cap. 2. Quæ lex suo etiam modo in augmento justitiae per sacramenta servatur, nam qui sacramentum recipit, vel legem implet, si sit adultus, vel in eo lex impletur, si sit parvus. Nihilominus tamen in conclusione particulam *regulariter* addidi, quia ex privilegio potest Deus et solet gratiam augere sine operibus vel sacramentis, ut fecit in Apostolis in die Pentecostes, et credibile est fecisse in Beata Virgine in eo momento in quo filium concepit, et fortasse in aliis, quia est dominus gratiæ suæ, et potest illam conferre quando et quomodo voluerit. Et nihilominus etiam in illis casibus, nunquam legimus dedisse hoc augmentum, nisi proprio aliquo consensu, vel cooperatione libera, ut Apostolis orantibus, Virgini consentienti, eie., licet augmentum fuerit majus quam talibus operibus deberetur. Objectiones hereticorum nullæ propriæ hujus loci occurunt, sed partim tractando de vera et inhærente justitia, et dispositionibus ad illam tractatae sunt, partim in lib. 11 tractando de bonis operibus, et in duodecimo tractando de merito, solventur.

CAPUT II.

UTRUM HOC JUSTITIÆ AUGMENTUM PER INTENSIONEM HABITUUM FIAT, ET CONSEQUENTER QUOMODO FIAT?

1. *Ratio dubitandi.* — *Prima pars rationis dubitandi probatur.* — Ratio dubitandi esse potest, quia in his habitibus vel non est possibilis, vel non est necessaria intensio, et alioqui augmentum justitiae et sanctitatis formaliter per exercitium ipsorum actuum, atque adeo per ipsam opera potest sufficienter fieri; ergo non est necesse ut in intensione habituum consistat. Antecedens quoad singulas partes probatur. Prima de possibili, quia virtutes infusæ sunt potius potentiae quam habitus; potentiae autem non sunt qualitates intensibiles, ut in intellectu, et voluntate, et aliis similibus patet; unde fit ut gratia, quæ ad has virtutes sicut essentia ad suas potentias comparatur, non magis sit intensionis capax quam substantialis forma; tum etiam quia gratia cum suis habitibus remitti non potest, ut

Theologi docent; ergo nec per intensionem augeri; est enim eadem ratio, eademque latitudo, seu eadem via per quam ascenditur et descenditur. Secunda pars, scilicet quod saltem non sit necessaria illa intensio, probatur, tum quia interdum homo fit sanctior sine intensione habitus, ut quando multiplicat actus virtutis remissos, per quos habitus virtutis non augetur, nam tunc ille propter plures virtutis actus a se factos melior et studiosior censemur; tum etiam quia homo multiplicando peccata est apud Deum injustior, licet non magis careat habituali justitia apud Deum, neque positive crescat in habituali injustitia apud Deum ipsum, quia vel nulla talis est propria, quia suppono talia esse peccata, ut non generent odium Dei, nec aliud simile vitium Deo directe contrarium, et, licet inducatur, fieri potest ut per multiplicata peccata æqualia non augetur, sicut etiam fieri potest ut habitus vitiorum non intendantur, et nihilominus homo sit nequior per solam multiplicationem actuum; ergo similiter, etc.

2. *Tertia pars probatur.* — Atque hinc infertur tertia pars, quia si intensio habitus necessaria non est ad talem effectum, profecto opera ipsa formaliter illum conferunt, et directe hoc probari potest, tum quia ipsa opera sunt quædam justitia apud Deum, et ita in Scriptura vocantur, Psal. 418: *Feci iudicium et justitiam*; ergo per se justificant, ac subinde multiplicata magis ac magis justificantur; tum etiam quia Scripturæ hoc tribuunt ipsis actibus, juxta illud Rom. 2: *Factores legis justificantur*; ergo optime potest illis tribui formaliter. Et similiter, cum Concilium Tridentinum dicit opera justa esse causam augmenti justitiae, optime potest intelligi de causa formalis, sicut calor intensior dicitur causare magis calidum; ergo ad augmentum sanctitatis non oportet aliam causalitatem his operibus tribuere.

3. *Tria certa supponuntur et probantur.* — *Dubium.* — In hoc puneto, nullum Theologum invenio qui dixerit gratiam seu habitus infusos esse qualitates ita indivisibles ut per intensionem augeri nequeant; nec etiam invenio qui absolute negaverit intervenire de facto hoc augmentum habituum, quando homo magis ac magis per opera sanctificatur; denique non invenio qui negaverit hoc augmentum, quacumque ratione aut via conferratur, sufficere ad constituendum hominem sanctiorem. Unde tria hæc omnino vera esse et certa suppono. Et quidem hoc ultimum

convincit exemplum parvolorum, qui post sanctificationem baptismi secundo sanctificantur per sacramentum confirmationis, nam dubitari non potest quin intrinsece et inherenter sanctiores fiant; et non ratione suorum operum; ergo per augmentum internæ justitiae qua sanctificati sunt; ergo illud augmentum sufficit ad majorem sanctificationem. Et hinc etiam sufficienter probatur primum, quia illud augmentum in parvulis non potest esse nisi in habitibus ipsis, et ipsi habitus non nisi per intensionem augeri possunt, ut est per se manifestum, maxime in gratia habituali quæ est in essentia animæ, et consequenter in virtutibus quæ illam comitantur, et cum illa proportionem servant, et augmentum extensivum in se non recipiunt, ut in superioribus tactum est, et latius, tractando de singulis, suis locis dicetur. Solum ergo circa secundum, videndum superest quam certum illud sit in secunda sanctificatione adulorum, et an illud augmentum inherenter justitiae habitualis sit prima causa formalis justos adultos magis sanctificans. Non enim desunt aliqui moderni qui utrumque in dubium revocent, dicentes adultos, seclusa majori sanctificatione per sacramenta, primo fieri justiores formaliter per ipsa opera justitiae, et ideo non esse de fide certum quod per illa habitus augetur, cum illud augmentum necessarium tunc non sit, ut sic operantes intrinsece ac formaliter justiores fiant.

4. *Assertio prima.* — *Justitia habitualis intrinsece et permanenter augetur per opera bona.* — *Probatur ex Conc. Trident.* — Nihilominus dico primo: quoties justus magis justificatur per opera sua, justitia habitualis intrinsece et in seipsa recipit augmentum permanens in homine justo, etiamsi ab operibus cesseret. Hanc assertionem existimo omnino certam et ad doctrinam fidei pertinentem. Hoc præcipue probo ex Concilio Tridentino, nam alia quæ affiri possunt tergiversationem patiuntur; Concilium autem Tridentinum, quod antiquam doctrinam magis explicat et stabilit, nullam admittit. Quod imprimis probo ex verbis ejus, sess. 6, cap. 10, ubi de justis ait: *Euntes de virtute in virtutem, renovantur de die in diem*; dixerat autem renovationem justorum esse per infusionem justitiae habitualis, seu, quod idem est, permanenter inherentis, ut supra explicatum est; ergo eodem modo intelligit renovationem fieri per augmentum justitiae. Unde in eodem sensu subdit: *Per observationem mandatorum in ipsa fide per*

Christi gratiam accepta, cooperante fide bonis operibus, crescunt atque magis justificantur. Ipsa ergo justitia qua homo fit justus postea crescit; illa autem est justitia habitualis, ut supra ostensum est; ergo. Item de eadem justitia dicit, canon. 24, conservari et augeri per bona opera; sed non conservatur formaliter per opera, ut per extrinsecam denominacionem ab eis sumptam; ergo neque ita augetur, sed intrinsece et in se per aliquam aliam causalitatem operum a fide viva procedentium. Præterea, canon. 32, dicit justum vere mereri augmentum gratiæ per bona opera; ergo illud augmentum est aliquid distinctum ab operibus, et a formalis effectu eorum; nam homo non meretur formalem effectum sui operis, sed facit illum.

5. *Evasio.* — *Præcluditur.* — Respondent aliqui ibi sumi meritum lato modo, prout aliquis dicitur mereri formam aut beneficium aliquod per qualitatem aut perfectionem per quam est dispositus aut proportionatus ad tam effectum, ut Ecclesia dicit de Beata Virgine, ita fuisse preparatam ut Verbum divinum in utero suo concipere mereretur. Sed non est admittenda expositio, tum quia in doctrina tradenda cum omni proprietate Concilia loquuntur; tum etiam quia Concilium addidit *vere merentur*, quasi ad excludendam impropietatem; tum denique quia ita dicit mereri justos augmentum gratiæ sicut augmentum gloriæ; sed hoc secundum necessario est intelligendum de proprio augmento, et de proprio merito; ergo et primum.

6. *Corrobatur.* — *Theologica congruentia.* — Tandem possumus hoc modo confirmare hanc veritatem, quia non minus intrinsece ac permanenter in sanctitate perficiuntur justi per bona opera sua quam per sacramentorum susceptionem; sed per sacramenta recepta a justis augetur justitia, quoad intrinsecum et permanens augmentum ipsius habitualis justitiae, ut paulo antea dictum et probatum est; ergo idem est dicendum de priori augmentatione per opera. Consequentia clara est, et minor similiter, quia proprium augmentum gratiæ, quod sacramentum facit, non potest in operibus hominis consistere, cum sit ultra opera, nec ex opere operantis, neque ipsum sacramentum est opus hominis recipientis illud, sed Dei. Unde illud augmentum et in operante et in non operante fieri potest, ut in parvulo et in adulto interdum dormiente, vel distracto, et nihil actu operante; et tamen semper est ejusdem rationis, sicut est ab eadem